

עירובין מד

משה שווערד

1. תוספות עירובין דף מג/ב

אילמא בדלא מלו גברי - ואם תאמר כי לא מלו גברי נמי ילך אל מקום שהמחיצה מגעת ואחר כך יעשה היקף אחר עד שיגיע לתחום ויש לומר כיון שכבר עשו פעם אחת ידעו שלדעת כן עשו ואסור מכאן ואילך כדמסיק בסמוך בשמעתין:

2. שו"ת הרא"ש כלל ב סימן יט

ואל יחר בעיני אדוני ואדברה אך הפעם; יורני מורי, מחיצת בני אדם, אם מועלת דרך הלכום. יש לדקדק דמועלת; מדאמר (עירובין מד:): הנהו זיקי דהוה שדיירין בריסתקא דמחוזא, בהדי דאתא רבא מפרקירה עיילינהו; וסתמא דמלתא הם היו מהלכין, כי מה להם לעמוד בר"ה? והלשון מוכיח כך: בהדי דאתא רבא מפרקיה, משמע דרך הילוכן הולכים בתוך הבאים. אמנם ק"ל =קשיא ליה = מעובדא דנחמיה בריה דרב חנילאי, משכתייה שמעתייה וקאמר: עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס, וקא מיבעיא ליה הלכה כרבי אליעזר; ואי מחיצת בני אדם מועלת דרך הלכום, אמאי לא מלו גברי? ומאי קא מבעיא ליה לגמרא בפ"ק דעירובין (דף י"ד) אמתני', דכל שיש בהקפו ג' טפחים יש בו רחב טפח, מנא הני מילי, ופשיט ליה מים שעשה שלמה; וכי אין הדבר נראה לעינים, נקח דבר עגול ונמדוד הקפו ורחבו! ואנא מורי תרב ענותך כהלל, כי איני כאותו שהמרה, אך תורה היא וללמוד אני צריך, כי אין לי שולחני להרצות מעותי. וצוה לאחד מתלמידך ומפירך אליו תקרא ויחרט בעט סופר. ושלום מורי ושלום תורתו ונוחו יגדל לעד עד לעולם, כנפש תלמידו, אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל.

3. תוספות עירובין דף מד/א

רבי מאיר דקפסיל התם אלמא לאו מחיצה היא - השתא בעי למימר דאיירי בדופן שלישית אפ"ה לא חשיב אלא תוספתא בעלמא לר"מ דקפסיל הא קתני בהדיא התם כדי שישתה ויאכל וישן ובקוטנרס פ"י דהוה מצי למפרך אלא בלא הכי פריך שפיר אך מ"מ קשה דמאי פריך בסמוך אימר דאמור רבנן להוסיף לכתחילה מי אמור הא אמר דלר"מ דקפסיל לא חשיב אלא תוספת בעלמא ע"כ יש לומר דהיינו ודאי דפריך מדקאמר כדי שיאכל וישתה וישן אלמא מיתכשר סוכה בהכי דעיקר מצות סוכה בג' דברים הללו ואם כן הרי עשיית אהל לכתחילה הוא אך קשה להשר מקוצי דהשתא כי משני הא ר"מ הא ר' יהודה לא תירץ כלום אמעשה דנחמיה ונראה לפרש דה"פ כיון דפוסל ר"מ לז' ימי סוכה שאינה יכולה לעמוד שם כל ז' גבי נחמיה שרי לכתחילה אע"ג דמהני לא חשיב אלא תוספת בעלמא כיון שאותה מחיצה אינה ראויה לז' וכן הא דקתני כדי שיאכל וישתה וישן שרי דליכא למיחש שמא תברח לפי שעה ובתר הכי פריך אימר דאמור רבנן להוסיף לכתחילה מי אמור דכיון דמהני אפ"ה לשעה חשיב עשיית אהל לכתחילה כמו פקק החלון:

4. חדושי הר"ן על עירובין דף מד ע/א

אלא הא והא רבנן וכלים אכלים לא קשיא הא בדופן שלישית הא בדופן רביעית אדם אדם לא קשיא כאן לדעת כאן שלא לדעת. פ"י וברייתא לצדדין קתני מעמיד אדם את חברו שלא לדעת דופן לסוכה ואפ"ה בדופן שלישית דאע"פ שהיא מחיצה מתרת שריא לפי שאין דרך לעשות מחיצה מבני אדם, ולדעת מיהא אסור דאוושא מלתא ואתי למשרי מחיצה מתרת בכלים, ולא עוד אלא שיכול לזקוף את המטה ולפרוס עליה סדין בדופן רביעית:

5. ספר תורת חיים על עירובין דף מד/ב

והא דרבי נחמיה לדעת הוה. לאו מלשון עשייה דייק דקאמר ליה עשה לו מחיצה דהא איך ברייתא דלעיל שלא לדעת איירי אף על גב דקתני נמי עושה אדם את חברו דופן אלא משום דברייתא באדם יחידי איירי ואפשר להעמידו שם לפי תומו שלא ירגיש עד שיאכל וישתה אבל גבי רבי נחמיה דאיצטריך ליה להרבה אנשים כמו שאמר ליה עשה לו מחיצה של בני אדם קא סלקא דעתיה דאי אפשר להעמיד רבים שלא ירגישו שנקבצו שם לשם המחיצה ומשני דאפשר הוא:

6. תוספות מסכת עירובין דף מד עמוד ב

כל היוצאין להציל חוזרין למקומן - הא דלא חשיב ליה בפ"ק דביצה (דף יא:): גבי הנך ג' דהתירו סופן משום תחילתן דזה אינו חידוש וכל הנהו צריכי כדאמרין התם.

7. שו"ת מגמת שלמה חלק א סימן ח

אולם ראיתי בשו"ת אגרות משה בחלק או"ח ח"ד סי' פ' שנשאל על כך וז"ל "לענין החזרה לביתו ממקום החולה כשהוא במקום רחוק ואי אפשר לילך רגלי, ולהשאר שם כל השבת או אפ"ל זמן גדול יש לחוש שבני ביתו לא יניחוהו בפעם אחר, וגם שהוא עצמו יתרוש, אם יש להתיר לבוא בחזרה בנסיעה ברכב מצד חשש ההתרשלות" ומסיק שם "דיש להתיר לחזור עם הרכב כשאין יכול להשיג נכרי שיוליכנו ברכב, אף רק בשביל זה שיש לחוש לסופן משום תחלתו", ואת יסודו כתב שם בהאי לישנא: "מפורש בתוס' עירובין דף מ"ד ע"ב ד"ה כל שכתבו הא דלא חשיב לי' בפ"ג דביצה י"א ע"ב גבי הנך ג' דברים דהתירו סופן משום תחלתו דזה אינו חדוש וכל הנהו צריכי, נפשוט שכוונת התוס' בזה שפשיטא להו דהוא משום דהתירו סופן משום תחלתו, אף דבגמ' אמר דלמא להציל שאני דהוא דוקא להציל מאויבים עכו"ם שנפלו על ישראל - משום דלתוס' דגם סיפא דכל היוצאין להציל איירי גם בחכמה הבאה לילד והתירו אפ"ל לחזור למקומה אף שליכא חשש סכנה כשתשאר שם שהוא רק משום דהתירו סופן משום תחלתו" עכ"ל. ובעניי אין אני מבין הרי מפורש אמרו בגמ' רב יהודה אמר רב וכן רנב"י דחזורין למקומן קאי אכלי זיינם לכל חד כדאית לי' ולא קאי כלל על חכמה הבאה לילד וכדומה שלכו"ע אין להם כי אם אלפים אמה לכל רוח ותו לא, גם לא ידעתי הרי דברי התוס' מתפרש יותר טוב דכוונתם על הרישא שיש להם אלפים אמה לכל רוח וכדבריהם במס' ר"ה כ"ג ע"ב ועל זה שפיר כתבו דאין זה חידוש, כי איך יתכן לפרש כהאג"מ דס"ל להתוס' דהסיפא קאי נמי על חכמה הבאה לילד שמותרת אח"כ לחזור לביתה אפ"ל באיסור שבת דאורייתא אע"ג דליכא כלל שום סרך של סכנה וגם לומר דאין זה חידוש, הרי חידוש גדול הוא עד מאד. ...

8. תוספות עירובין דף מד/ב

ומר סבר הבלעת תחומין לאו מילתא היא - פ"ה ולית ליה לרב הא דנהרדעי דאמרי לעיל (דף מא:): אי פקח הוא עייל לתחומי' וכיון דעל כל ולר"י נראה דאית ליה הא דנהרדעי כיון שנכנס בתחומו מפני כבוד הבריות ויצא מד' אמותיו כיון שצריך ליתן לו ד' אמות חדשות יכול לחזור ולקנות תחומו הראשון אבל הכא מכיון שיצא חוץ מתחומו וקנה לו תחום אחר לא הותר ליעקר מתחום שקבע כדפי' לעיל דאי לאו הכי תיקשי לה מתנ' לנהרדעי דאמרי אפי' אמה אחת לא יכנס ואף על גב דע"י ארבע אמותיו נכנס לתחומו הראשון ולא אמר כיון דעל על:

9. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף מד עמוד ב

וכתב רש"י ז"ל דרבה לית ליה הא דאמרינן לעיל במי שהוצרך לנקביו כיון דעל על וההיא כר' אליעזר אתיא דאית ליה הבלעת תחומין וקרב שימי, ולא נהיר דכיון דנקטוה לעיל להדיא ולא תלינן לה בדר' אליעזר משמע דדברי הכל היא, והנכון כמו שפירש ר"י ז"ל דעד כאן לא אמרו חכמים דהבלעת תחומין לאו מילתא היא אלא במי שנתנו לו חכמים כבר תחום או גבול מסוים כעין הא דרב שימי (אמאי) [אי נמי] במי שיצא מחוץ לתחום שנתנו לו חכמים ד' אמות לתחומו, שאע"פ שהם מובלעים בתחומו הראשון אמרו רבנן לא יכנס שכבר נעקר תחומו הראשון וזכה במקום הזה בחלופה, אבל כל שיצא לו מתחומו ואינו חוזר וזוכה בגבול מסוים אלא בדבר שאין לו גבול כגון הנכנס ע"י מחיצות כעובדא דנחמיה או הנצרך לנקביו שאין לדברים אלו שיעור, כי זה היה יכול ליכנס במחיצות עד עירו וזה היה יכול ליכנס הרבה עד שימצא מקום צנוע, בהא ודאי כיון דעל על ויש לו הבלעת תחומין, והיינו מאי דברירנא לעיל דכל היכא דמלו גברי דמודו רבנן שיכנס לעירו, ודבר זה ברור ונכון וכן דעת רבותי.